

МЕТОДОЛОГІЯ. ІСТОРІОГРАФІЯ. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

УДК 94 (477)

Микола Алексісвець, Ірина Смільська

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ООН У МИРОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано теоретико-методологічні основи висвітлення співпраці України та ООН у миротворчій діяльності, з'ясовано понятійно-категоріальний апарат, що є необхідним при дослідженні теми.

Ключові слова: методологія, миротворчість, Україна, ООН, збройні конфлікти, зовнішня політика, збереження миру.

Виявлення та осмислення різноманіття складних системних трансформацій міжнародних відносин на глобальному рівні, новітньої геополітичної ситуації, що супроводжується на сучасному етапі появою широкого спектру загроз нового типу й посиленням невизначеності світового простору безпеки, а, відповідно, зростанням ролі у цих умовах міжнародної миротворчої діяльності миролюбивих держав по запобіганню воєнних конфліктів, врегулювання кризових ситуацій, зацікавленістю світового співтовариства в забезпеченні миру і формуванні ефективних механізмів підтримання безпеки на планеті базуються на методології як науковій системі принципів й методів аналізу означеної проблематики, використання новітніх підходів та понятійно-термінологічного інструментарію.

Такий методологічний підхід до студіювання багатоаспектної співпраці України та ООН у миротворчій діяльності сприятиме теоретичному синтезові необхідних знань, що дає змогу перетворити їх певну суму з цілісного комплексу міжнародної миротворчої праці у різних напрямках з простого чи лише емпіричного осмислення набору й використання окремих подій і фактів в єдину органічну наукову систему знань з порушеної у даному дослідженні проблеми. Тож теоретико-методологічні засади цієї роботи обумовлені специфікою мети й науково-дослідницькими завданнями відповідно до сучасної універсальної системи колективної безпеки, що закріплена у статутних вимогах Організації Об'єднаних Націй як найважливіша гарантія забезпечення міжнародного миру та безпеки шляхом проведення операцій по підтриманню миру в усьому світі.

Метою запропонованої статті є аналіз теоретико-методологічної бази дослідження миротворчої діяльності України та ООН, конкретизація та встановлення понятійно-категоріального апарату з метою комплексного підходу для дослідження конкретних явищ і миротворчої співпраці.

Важливим методологічним аспектом історичної науки є підвищення науково-концептуального значення методології при розробленні теоретичних основ дослідження проблеми, з'ясування її понятійно-категоріального апарату. В цьому зв'язку буде доречно розглянути термінологічні питання та виявити особливості розвитку української історичної науки з досліджуваної теми, що уможливить усебічне й об'єктивне з'ясування й аналізування основних етапів співпраці

України та ООН у миротворчій діяльності, її основні закономірності й тенденції, форми й методи становлення і розвитку в нових геополітичних координатах. Методологічну базу означеної проблеми становлять положення сучасної теорії міжнародних відносин, базові концепції провідних учених і фахівців у сфері проведення конструктивної, послідовної й виваженої зовнішньої політики України, спрямованої на забезпечення національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного й взаємовигідного співробітництва з ООН згідно із загальновизнаними принципами та нормами міжнародного права. Ключовими поняттями у праці є: “миротворча діяльність”, “міжнародна співпраця”, “миротворчі сили”, “міжнародне співробітництво”, “міжнародний конфлікт”, “злочини проти людства”, “превентивна дипломатія”, “політика примусу до миру”, “біженці та переселені особи”, “геноцид”, ін.

Тож у контексті запропонованої статті набуває важливого значення виявлення й аналіз суті й змісту означених базових понять. При цьому варто зазначити, що досвід світового історіописання засвідчує наявність змін у найпоширеніших у науці історичних категорій і понять, кожне з них раніше чи пізніше, залежне від доби й стану суспільств, набуває особливих рис та особливостей, витісняючи інші попередні. Згідно з поставленими у роботі мети, на нашу думку, вагоме значення має уточнення такого базового поняття, як “миротворча діяльність”. Тим більше, що низка військово-політичних криз, що охопили різні куточки землі в останні роки, особливо загострила важливість та необхідність вивчення миротворчої діяльності. Проведення миротворчої співпраці України з міжнародними організаціями та зарубіжними миролюбивими країнами стало одним із першорядних завдань у 1991 р. після здобуття нею політичної незалежності, і як бачимо, від його розв’язання залежить напряму українська державність. З початком доби Незалежності наша держава стала учасником миротворчих операцій під егідою ООН, що стало суттєвим компонентом її зовнішньої політики, окреслило важливе спрямування на запобігання війнам та збройним конфліктам, а також збереження миру та безпеки, в тому числі через участь у відповідних місіях. Зважаючи на європейсько-атлантичну спрямованість, Україна тісно співпрацює з ООН та іншими міжнародними організаціями (НАТО, ОБСЄ, Європейський Союз, ін.). У зв’язку з цим вона підтримує і бере участь у миротворчих операціях, запроваджуваних цими міжнародними структурами. Підкреслимо, що миротворчі акції завжди виокремлювалися винятково значним питанням у долі Української держави, в її історії. З огляду на це, вітчизняна історична наука паралельно з державністю у гармонії з нею витворила своє визначення миротворчої діяльності у континуумі міжнародних відносин у сучасних геополітичних умовах. Теоретичною базою для розуміння змісту співробітництва з міжнародними організаціями з метою попередження й припинення воєнних конфліктів на нинішньому етапі, їхнього постійного еволюціонування значною мірою служать праці таких відомих українських учених, як В. Бруз [1, 2], С. Віднянський і А. Мартинов [3], А. Гальчинський [4], А. Зленко [5], О. Івченко [6], А. Єрмолаєв, Б. Парахонський, Г. Яворська [7], А. Кудряченко [8], О. Клименко [9], О. Кучик, О. Заяць [10], Г. Перепелиця, Л. Голопатюк, М. Гончаренко [11], О. Заремба, О. Федоренко [12], Л. Чекаленко [13], ін. Аналізуючи загалом становлення нової системи міжнародних відносин, основні напрямки зовнішньополітичної діяльності України і радикальні зміни світового геополітичного простору на зламі ХХ–ХХІ ст., автори торкаються окремих питань миротворчої діяльності України та ООН, пропонують новітні методологічні підходи й теоретичні інтерпретації емпіричного матеріалу, тим самим сприяють осмисленню міжнародного життя, окремих аспектів поступової еволюції миротворчої діяльності, а також нових форм і способів урегулювання кризових явищ,

акцентуючи увагу на пріоритетності Організації Об'єднаних Націй у проведенні міжнародних миротворчих операцій і в сучасну епоху. Проте варто зауважити, що, незважаючи на помітне зростання останнім часом кількості наукових праць з означеної проблематики, в новітній вітчизняній і зарубіжній історіографії немає єдиного підходу у визначенні миротворчої діяльності як невід'ємної органічної частини системи міжнародного світоустрою. Так, на думку М. Каменецького, миротворча діяльність є й військово-політична й економічна діяльність суб'єктів міжнародних відносин, здійснювана відповідно до мандату організацій міжнародних або регіональних (ООН, ОБСЄ) і спрямована на запобігання, вирішення або постконфліктне врегулювання між – або внутрішньодержавних конфліктів з метою міжнародної безпеки, стабільності й усунення загрози миру [14, с. 449]. На його думку, “миротворчу діяльність підрозділяють на превентивну дипломатію, операції з підтримання миру (peacekeeping) і операції з примусу до миру (peace enforcement)” [14, с. 449]. Під підтриманням миру розуміється дії військового, поліцейського і політичного персоналу міжнародної організації у районі міжнародного або внутрішньодержавного конфлікту за згодою його учасників. Як правило ці дії спрямовані на підтримання перемир'я з метою врегулювання конфлікту політичними засобами. Операції з підтримання миру проводяться на основі ст. VI Статуту ООН і не передбачають застосування сили; основа концепції примусу до миру міститься в ст. VII Статуту ООН і розуміється як використання “таких дій повітряних, морських і сухопутних сил, що можуть бути необхідні для підтримання міжнародного миру і безпеки” [14, с. 449].

Зауважимо, що миротворчість розглядається як велика, складна, динамічна система, котра має власну структуру. Процеси міжнародної миротворчої співпраці мають бути підпорядковані проблемам міжнародної безпеки і збереженню миру й стабільності. З розпадом біполярної системи в міжнародних відносинах відбулися радикальні зміни, які суттєво вплинули на систему миротворчості ООН. З огляду на це глибокі зміни характеру конфліктів та загроз безпеці в сучасному світі вимагають певного коригування основних засад миротворчої діяльності. На думку авторів праці, безумовно, механізми й заходи по підтриманню миру, якими володіє ООН зараз набувають нового значення і знаходять відповідні способи застосування, але міжнародні миротворчі операції і в сучасну епоху, незважаючи на видозміну окремих підходів, не змінили своєї сутності. На наш погляд, міжнародну миротворчу діяльність варто розглядати як надійний засіб створення стабільного зовнішньополітичного середовища та зміцнення глобальної та європейської системи безпеки та миру. Винятково це важливо в сучасних умовах зростання взаємозалежності держав у світі. Бо в цих умовах жодна з держав, якою б сильною в економічному та військовому відношенні не була, не може самостійно відгородитися від потенційних загроз. Таке твердження аргументоване численними теперішніми історичними фактами. Дослідження багатьох праць із даної проблеми переконливо свідчить, що міжнародні миротворчі операції під егідою Організації Об'єднаних Націй становлять складний і багатоаспектний комплекс дво – і багатосторонніх політичних, економічних, дипломатичних, військових і гуманітарних міжнародних відносин, спрямованих на запобігання, вирішення та врегулювання конфліктів різного характеру з метою міжнародної безпеки, стабільності й усунення загрози миру.

На межі двох тисячоліть в умовах посилення взаємозалежності держав у постбіполярному світі співпраця міжнародних організацій і демократичних країн набула якісно нових форм. У цьому зв'язку слушним буде з'ясувати термінологічні питання щодо поняття “міжнародна співпраця”. Поняття міжнародної співпраці відображає такий процес взаємодії міжнародних акторів,

у якому домінують спільні пошуки можливостей реалізації інтересів усіх зацікавлених сторін. Міжнародна співпраця є невід'ємною частиною світової політики. Участь у міжнародній політиці передбачає співробітництво держав на односторонніх та багатосторонніх засадах. Співпраця дозволяє забезпечити достатньо ефективне розв'язання тих проблем, які виникають в різних сферах внутрішньодержавного й міжнародного життя [15, с. 31]. Миротворча співпраця між Україною та ООН займає особливе місце в системі міжнародних відносин, оскільки стабільність і мир набувають виключної ваги з огляду на реформи, що відбуваються нині у збройних силах, й агресії Росії в Криму і на Сході України. Багаторічна співпраця між нашою країною та ООН відображає насамперед геополітичний вектор багатогранних стосунків для забезпечення національної безпеки й миру. Співпраця України та ООН у миротворчій діяльності, на нашу думку, характеризується сумісністю інтересів і цілей, наслідком якої є координація та узгодження їх діяльності з реалізації спільної мети у миротворчих процесах та зміцнення миру й безпеки. Автори розглядають участь України у миротворчій діяльності ООН як важливий чинник зовнішньої політики, як засіб зміцнення національної безпеки через створення стабільного зовнішньополітичного середовища, як внесок у зміцнення загальносвітової безпеки та побудови стабільної і безпечної Європи.

Підкреслимо, що у контексті цієї праці необхідно уточнити суть також такого терміну, як “миротворчі сили”. Тим більше, що у липні 1992 р. Рада Безпеки ООН схвалила рішення про включення України у число держав, які надавали миротворчий військовий персонал Сил ООН по охороні на території деяких колишніх югославських республік. На думку І. Підкови та О. Джеджори, “миротворчі сили ООН – військові та поліцейські підрозділи, що формуються Генеральною Асамблеєю чи Радою Безпеки ООН для підтримання миру і стабільності у конкретній країні чи регіоні” [16, с. 184]. Складаються миротворчі сили ООН із добровольчих контингентів країн-членів і перебувають під єдиним командуванням ООН. Міжнародні збройні формування використовуються для врегулювання конфліктів, беруть участь у операціях з підтримання миру і зміцнення безпеки у зонах воєнних конфліктів.

Для всебічного розгляду досліджуваної проблеми варто також уточнити суть таких понять, як “превентивна дипломатія” та “примус до миру”. Науковці миротворчість підрозділяють на превентивну дипломатію та операції з підтримки миру (peacekeeping) й операції примусу до миру (peace enforcement). Під підтримкою миру автори розуміють дії військового, поліцейського й політичного персоналу міжнародної організації в районі конфлікту, що здійснюються за згодою його учасників. Як правило такі дії спрямовані на підтримку перемир'я з метою припинення конфлікту політичними засобами і не передбачають застосування сили. А концепція примусу до миру розглядається як використання військових сил для підтримки міжнародного миру і безпеки. Зауважимо, що основу миротворчої діяльності складає превентивна дипломатія як засіб попередження конфліктів. Але в миротворчій діяльності застосовується й ряд таких заходів, як превентивне розгортання миротворчих сил; превентивне роззброєння; превентивні гуманітарні дії та превентивні заходи щодо зміцнення миру, які здійснюються з відома урядів держав і можуть включати різні конкретні заходи у сфері суспільного управління, прав людини, економічного і соціального розвитку тощо [16, с. 46].

Зауважимо, що тільки системне бачення і використання теоретично-концептуальних засад у поєднанні з науковою методологією уможливило комплексне дослідження співпраці України та ООН у миротворчій діяльності. Автори статті розглядають методологічний інструментарій як фактично взаємообумовлений комплекс поєднання наукових принципів, методів та

підходів до історичних досліджень. У вивченні участі України у міжнародній миротворчій діяльності та її співпраці у цій сфері з ООН, використані такі основоположні науково-методологічні принципи, як історизм та об'єктивність.

Послідовне застосування принципу історизму уможливорює вивчення й узагальнення найхарактерніших аспектів змісту, сутностей та основних тенденцій та особливостей становлення та розвитку історичного процесу співпраці у миротворчій діяльності України та ООН в новому геополітичному просторі. Історизм слугує конкретності вивчення генезису пізнання розбудови взаємодії України та ООН у формуванні системи міжнародної та світової безпеки, виявленню проблем, які гальмували становлення цієї співпраці, а також ключових чинників, що зумовлювали її прогресивний розвиток.

Принцип історизму передбачає відбір та аналіз фактів і подій, а також явищ з даної проблеми в конкретно-історичній ситуації, у взаємозв'язку і взаємообумовленості, з урахуванням ростановки й орієнтації усіх спеціалізованих інституцій у співпраці України та ООН. На основі використання принципу історизму забезпечується розгляд багатоаспектних процесів у миротворчій діяльності, визначаються провідні тенденції, закономірності та актуальні проблеми в її розвитку. Принцип історизму зумовлює показ сучасних відносин України з ООН в миротворчій справі в їхній еволюції в континуумі новітньої системи міжнародних геополітичних координат, а також сприяє у виявленні основних етапів та пріоритетних напрямків й розкрити зміст їх співпраці, узагальнити вплив внутрішніх і зовнішніх чинників, конкретних обставин на стан та поглиблення міжнародної миротворчості України.

Важливою умовою історичного дослідження є дотримання наукового принципу об'єктивності, який вимагає максимальної вираженості в оцінках кожного процесу й явищ, зіставлення різних точок зору на них. Принцип об'єктивності відображає неупереджений, достовірний підхід до реальної дійсності, її пізнання, вивчення провідних тенденцій й об'єктивних закономірностей, якими визначаються відносини України та ООН у миротворчій діяльності, розгляд різних форм участі нашої держави у міжнародних миротворчих операціях, зокрема надання миротворчого контингенту, миротворчого персоналу, а також надання матеріально-технічних ресурсів та послуг у розпорядження відповідних органів, які визначаються рішеннями про проведення операцій [17]. Одночасно автори намагаються забезпечити належний постійний контроль над власними думками й оцінками явищ і подій, які часто суб'єктувалися. Природно, що позитивний науковий результат міг бути отриманий лише за умови правильного використання діалектичного науково-дослідницького принципу об'єктивності. Об'єктивність теоретичних висновків базується на дотриманні доказовості історичних фактів й подій, їх реальної дійсності, а також аналізу й уточнення отриманого фактологічного матеріалу, встановлення подібностей та відмінностей у характеристиці основних етапів становлення й розвитку співпраці України та Організації Об'єднаних Націй у проведенні міжнародних миротворчих операцій. На думку авторів, саме такий методологічний підхід забезпечить дослідження розбудови відносин України та ООН у миротворчій діяльності у динаміці об'єктивного історичного розвитку, виявлення специфіки у процесі їх становлення.

Науково-методологічні засади роботи базуються на ключових загальноприйнятих у вітчизняній та зарубіжній історіографії дослідницьких методах. Варто використовувати наукові методи, які зумовлені поставленою метою та особливостями об'єкта пізнання. Для вирішення зазначених завдань у процесі дослідження слід застосовувати комплекс взаємодоповнюючих наукових методів, серед яких: загальнонаукові (виявлення, відбір, теоретичний аналіз, синтез, актуалізація, індукція й дедукція та ін.), спеціально-наукові

(історико-хронологічний, порівняльно-історичний, компаративний, історико-типологічний, системно-структурний, статистичний, діахронний, історико-генетичний, ретроспективний, ін.) методи пізнання.

При цьому окремо розглянемо ті, до яких найчастіше доцільно звертатись у процесі дослідження зазначеної теми. Принагідно варто зазначити, що вищезначені методи повинні використовуватися, як правило, у взаємодії, оскільки лише за умови їх цілісно-системного застосування можливо розв'язати поставлені завдання.

При висвітленні окремих аспектів зазначеної проблеми на всіх етапах її дослідження, забезпечення органічного зв'язку цілого та його частин автори пропонують вдаватися до використання методу аналізу та синтезу. Зокрема, аналіз передбачає розподіл цілого складного явища на його складові, більш прості частини й виокремлення окремих сторін, рис, властивостей і зв'язків. Метод аналізу дає змогу поєднати різноманітну інформацію на основі використання історичних джерел та сформувати цілісні знання про співпрацю України та ООН у міжнародній миротворчій діяльності в новітню добу. Винятково важливу увагу дослідження окресленої теми автори приділяють синтезові документальної бази та ступеня її наукового розроблення в українській та зарубіжній історіографії. Сутнісне завдання аналітичного підходу полягає в тому, що він спрямовується на виявлення внутрішніх тенденцій у нашій державі та ООН й можливостей розвитку відносин у контексті сучасних викликів, охоплюючи при цьому прогноз щодо можливих сценаріїв їхнього поглиблення до вимог міжнародного життя.

Науково-дослідницький метод синтезу, навпаки, сприяє з'єднанню окремих компонентів складних явищ. Завдяки синтезу можна цілісно оцінити становлення співпраці України з ООН у всій її багатоманітності і багатогранності. Метод аналізу і синтезу дозволяє простежити причинно-наслідкову та історичну зумовленість явищ, а також вивчити відносини України та ООН у миротворчій праці загалом як певну систему, що має, безумовно, свої інтегративні якості.

Наукові методи аналогії й порівняння дають змогу виявити схожість між різними об'єктами миротворчості, що мають значну частину зв'язків, властивостей, а другий з них уможливив сформувати оцінки про відмінність і подібність між досліджуваними явищами й подіями загального процесу співпраці ООН і України. Порівняння особливо важливе для якісно-кількісної його характеристики, класифікації та узагальнення. До того ж метод узагальнення уможливив виявити загальні ознаки, що дозволяють зробити більш абстрактну версію історичної події чи якої іншої складової процесу співпраці.

Зауважимо, що не менш важливі такі загальнонаукові методи, як конкретизація, абстрагування та індукція і дедукція. Перший сприяє на прикладі виділення окремих фактів з хронології відносин Україна – ООН простежити певні тенденції, ефективність реалізації програм з проведення міжнародних миротворчих операцій, а наступний дозволяє у всьому масиві історичних фактів співпраці між Україною з ООН виокремити головне, набуті нові знання із запропонованої теми. На основі дедуктивного аналізу визначаються деякі теоретичні положення на підставі систематизації емпіричних знань про досліджуваний об'єкт, виводячи при цьому численні наслідки. Індукція ж уможливорює проводити все від часткового до загального.

Окрім загальнонаукових методів варто використовувати спеціально-наукові методи. Так, зокрема при розгляді явищ та подій у їхній часовій послідовності, в динаміці їхнього розвитку й з'ясування сутності, провідних тенденцій та особливостей головних етапів формування і розвитку співпраці України та ООН у миротворчій діяльності застосовується історико-хронологічний метод. Він дає змогу розділити тему на низку вужчих та конкретних завдань за проблемністю і

розглянути кожне явище й питання у хронологічному порядку. Таким чином вибудовується загальна архітектура теми.

Важливого значення набуває в історичних дослідженнях порівняльно-історичний метод. Цей науково-дослідницький метод сприяє усвідомленню цілісності, взаємопов'язаності, а подекуди й суперечливості українсько-оонівського співробітництва, орієнтуючи на пошук у ньому як загальних рис, так і відмінностей. Саме цей метод дозволяє виділити одينية та загальне на окремих етапах розвитку співпраці на осі Україна – ООН. За допомогою порівняльно-історичного методу визначено відповідність законодавства України у миротворчій діяльності міжнародно-правовим нормам, здійснено компаративний аналіз тенденцій й специфіки зовнішньополітичної діяльності України на міжнародній арені у контексті боротьби за зміцнення миру й безпеки у світі. Порівняльно-історичний метод варто використовувати задля виявлення спільних та відмінних рис у діяльності спеціалізованих інституцій України та ООН, специфіку їхньої діяльності під час різних періодів воєнних конфліктів та криз.

З-поміж спеціально-історичних методів корисно використовувати: історико-генетичний для послідовного розкриття властивостей, функцій і змін досліджуваної реальності в процесі її історичного поступу, показу причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей побудови взаємин між Україною та ООН в їх безпосередності; історико-системний метод для цілісного охоплення досліджуваних процесів й розкриття внутрішніх механізмів функціонування систем, для виявлення комплексного характеру напрямів роботи спеціалізованих органів України та Організації Об'єднання Націй, що дасть змогу розглянути співпрацю між ними як системно-цілісний комплекс, взаємопов'язаних, об'єднаних спільною метою елементів, з'ясувати властивості цілісної системи, встановити її внутрішні та зовнішні зв'язки; діахронний метод – для здійснення періодизації процесу становлення й розвитку взаємодії України та ООН у проведенні миротворчої діяльності, окремих міжнародних операцій по припиненню конфліктів й поствідбудовних робіт та встановлення етапів історичного розвитку взаємин України з ООН через з'ясування якісних змін у їх характері. У дослідженні варто використовувати синхронний метод для характеристики історичної ситуації та визначення соціально-політичних і воєнних чинників впливу на відносини ООН з Україною упродовж їх процесу становлення.

Для реалізації наукового задуму авторами було запропоновано теоретико-методологічні підходи, які є не менше важливими у дослідженні взаємин України і ООН у миротворчій діяльності і концептуальному розумінні історичного процесу їх вивчення. У контексті порушеної проблеми важливу роль відіграє системний підхід, який безпосередньо сприяє адекватній визначеності окресленої теми, вибору шляхів і засобів розв'язання поставлених завдань, логічно-послідовного викладу матеріалу. Відомий польський учений-міжнародник Й. Кукулка зауважив, що системний підхід потрібний “з огляду на взаємозалежність усіх суб'єктів міжнародних відносин і функціонування міжнародних систем” [18, с. 154]. Послугуючись системним підходом, можна здійснити вивчення означеної проблеми у цілісному сприйнятті відносин Української держави та ООН у миротворчій діяльності у взаємопов'язаності й взаємообумовленості їх елементів, а саме історико-геополітичних передумов становлення й поглиблення, створення відповідної нормативно-правової бази, інституційно-організаційного забезпечення, програм, способів, як єдиного явища, де існують закономірні зв'язки між його складовими, чітка ієрархія та сталі взаємозалежності. Для кращого розуміння історичного процесу розбудови співпраці України та ООН необхідно врахувати здобутки із розглядуваної

проблеми не лише українських авторів, але і їх зарубіжних колег. Підкреслимо, що, окрім праць істориків, необхідно використовувати також публікації фахівців із суміжних наук, у яких зазнали відображення різні аспекти окресленої проблеми. Такий системно-міждисциплінарний підхід уможливило відображення інтегральних тенденцій сучасної історичної науки, допомагає виділити нове знання за допомогою застосування інструментарію різних наук, дозволяє врахувати широкий спектр оцінок основних аспектів праці. Застосування міждисциплінарного підходу дозволяє виокремити основні компоненти і системоутворюючі зв'язки співпраці в миротворчій діяльності України та ООН, означити її основні напрямки, охарактеризувати їхній зміст та ключові тенденції розвитку, розглянути їх у світлі геополітичних викликів, а також роль ООН й України у забезпеченні у світі стабільності й безпеки. Використання у процесі дослідження теми міждисциплінарного підходу дає можливість здійснити комплексний аналіз творчої спадщини з проблеми еволюції взаємовідносин України та ООН у проведенні міжнародних миротворчих операцій.

Важливою умовою здійснення історичного дискурсу і забезпечення належного наукового рівня стає використання плюралістичного та синергетичного підходів. Перший сприяє одночасному і універсальному науковому пізнанню проблеми, врахуванню при цьому не тільки суперечливі погляди на одні і ті ж явища, процеси, події у взаєминах ООН та України, а й неоднакові явища про їхнє походження, суть та перспективи розвитку. Завдяки плюралістичному підходу до пізнання закономірностей історичного розвитку явищ можна створити об'єктивну систему знань про генезис і тенденції розвитку міжнародного співробітництва між Україною та ООН згідно із загально визнаними принципами та нормами міжнародного права. Використання підходу синергетики створює умови для відображення динаміки функціонування спеціалізованих інституцій України та ООН, рівня політизації, визначення подальшої траєкторії їхнього розвитку в сучасних геополітичних умовах облаштування світі, забезпечення міжнародного миру й безпеки.

Таким чином, глибоке дослідження історичного процесу становлення й розвитку співпраці України та ООН, з'ясування її сутності, якісних характеристик, динаміки розвитку в усій багатогранності об'єктивної реальності можливе за умови використання наукового теоретико-методологічного інструментарію. Лише комплексне використання різноманітних наукових принципів, методів і підходів, відповідного поняттєво-категоріального апарату дозволяє всебічно й об'єктивно дослідити порушену проблему та забезпечити наукову достовірність отриманих результатів.

Список використаних джерел

1. Бруз В. С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів/ В. С. Бруз. – К.: Либідь, 1995. – 112 с.
2. Бруз В. С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму/ Бруз В. С. – К.: ВПК “Експрес-Поліграф”, 2010. – 224 с.
3. Віднянський С. В. Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов. – К., 2006. – 240 с.
4. Гальчинський А. С. Україна на перехресті геополітичних інтересів/ А. С. Гальчинський. – К.: Знання України, 2002. – 180 с.
5. Зленко А. Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін / Анатолій Зленко. – Харків: Фоліо, 2003. – 559 с.
6. Івченко О. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан/ О. Івченко. – К.: РІЦ УАННП, 1997. – 687 с.
7. Єрмолаєв А. Європейський проект та Україна : монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. – К.: НІСД, 2012. – 192 с.
8. Кудряченко А. Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. – К.: МАУП, 2004. – 296 с.
9. Клименко О. П. Миротворча діяльність українського війська. Перше десятиліття / О. П. Клименко. – К.: Неопалима купина, 2004. – 224 с.
10. Кучик О. С. Зовнішня політика України : навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць ; М-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-

т ім. І. Франка. – К.: Знання, 2010. – 572 с. 11. *Перепелиця Г. М.* Миротворча діяльність України: кооперація з НАТО та іншими структурами європейської безпеки / Г. М. Перепелиця, Л. С. Голопатюк, М. Т. Гончаренко та ін. // Нац. ін-т стратегічних досліджень. – К.: Стило, 2002. – 314 с. 12. *Заремба О. В., Федоренко О. А.* Геополітичні ідеї в контексті розвитку української політичної думки ХХ – початку ХХІ століття. – К.: ПП “Золоті ворота”, 2014. – 168 с. 13. *Чекаленко Л.* Зовнішня політика України / Л. Чекаленко. – К.: Либідь, 2006. – 712 с. 14. *Каменецький М.* Миротворча діяльність / М. Каменецький // Політична енциклопедія / Редкол.: А. Левенець (голова), А. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2012. – 808 с. 15. *Кривонос Р.* Міжнародна співпраця як об’єкт наукового дослідження / Р. Кривонос // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 38/39. – С. 23–31. 16. *Каменецький М.* Миротворчість / М. Каменецький // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л. Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004. – Т. 2. – 812 с. 17. *Про участь України в міжнародних миротворчих операціях.* Закон України від 23.04.1999. – №613. – XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/613-14> 18. *Kukulka J.* Teoria Stosunków międzynarodowych / I. Kukulka. – Warszawa, 2003. – 347 s.

Николай Алексиевц, Ирина Смильская

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ ИЗУЧЕНИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И ООН В МИРОТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье проанализирован теоретико-методологический подход к освещению сотрудничества Украины и ООН в миротворческой деятельности, выяснен понятийно-категориальный аппарат, который необходим при исследовании темы.

Ключевые слова: методология, миротворчество, Украина, ООН, вооруженные конфликты, внешняя политика, сохранение мира.

Mykola Alexiyevevs, Iryna Smilka

THE THEORETICAL-AND-METHODOLOGICAL GROUNDS OF THE RESEARCH OF THE COOPERATION OF UKRAINE AND THE UN IN PEACEKEEPING ACTIVITY

The article analyzes the theoretical-and-methodological grounds of the research of the cooperation between Ukraine and the UN peacekeeping activity in the period as well as the conceptual and categorical apparatus, which is essential at research of the topic.

Key words: methodology, peacekeeping, Ukraine, United Nations, armed conflict, foreign policy, peace.